

Sallila sähköasennus Oy

SASTAMALA

ARKEOLOGINEN VALVONTA TYRVÄÄN KAUKOLASSA



18.12.2017

Laatinut:
Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Kalle Luoto

SISÄLLYSLUETTELO

Johdanto	3
Taustaa	4
Maastotyö.....	4
Tulokset	6
Liite 1: Muinaisjäännöskuvaus.....	7

KARTAT

Kartta 1. Valvonta-alueen sijainti. MK 1 : 100 000.	2
Kartta 2. Arkeologisessa valvonnassa kaivetut alueet (vihreällä). Ei mittakaavassa.	3

Taustakartat:

Maanmittauslaitoksen Maastotietokannan 10/2017 aineistoa

http://www.maanmittauslaitos.fi/avoindata_lisenssi_versio1_20120501

SASTAMALA, KAUKOLA

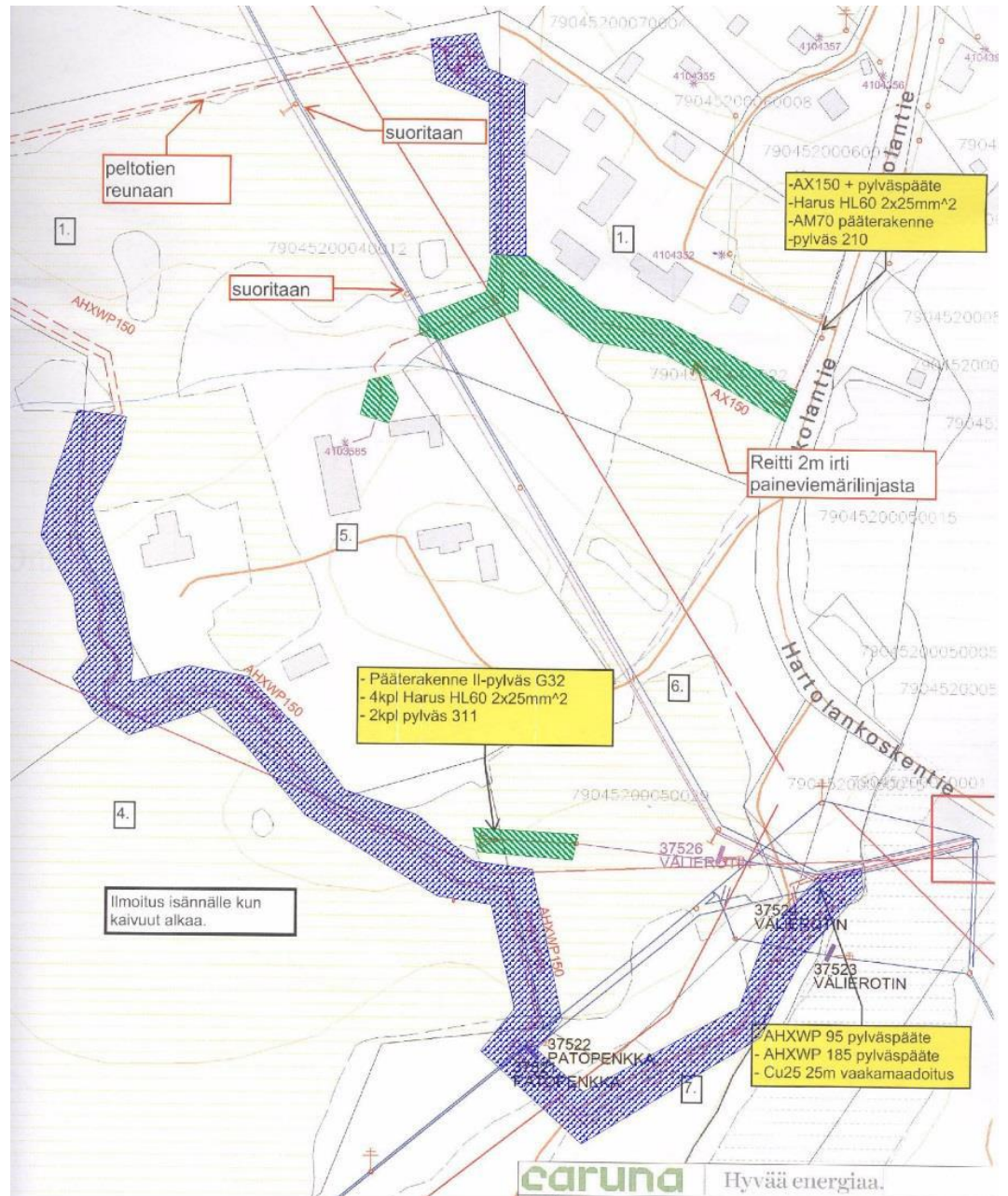
Tutkimuksen laji	Arkeologinen valvota
Tutkimuslaitos:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy
Työryhmä:	FM Kalle Luoto
Kenttätyöaika:	31.5., 1.6. ja 12.12.2017
Peruskartta:	PK 2121 04
Alkuperäinen tutkimuskertomus:	Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy:n arkisto
Kohteet	Esko (Ungerla), historiallisen ajan kylänpaikka
Lausunnot	Pirkanmaan maakuntamuseo: DIAR 437/2016
Aikaisemmat tutkimukset:	<p>A.O Heikel tarkastus 1902 Juhani Rinne kaivaus 1903 Juhani Rinne kartoitus 1905 Alfred Hackman kaivaus 1909 Alfred Hackman kaivaus 1912 Arne Mikael Tallgren kaivaus 1913 Hjalmar Appelgren-Kivalo kaivaus 1913 Jorma Leppäaho kaivaus 1946 Carl Fredrik Meinander & Helmer Salmo kartoitus 1946 Helmer Salmo kaivaus 1946 Carl Fredrik Meinander kaivaus 1946 Oiva Keskitalo kaivaus 1946 Anna-Liisa Hirviluoto tarkastus 1974 Helmer Salmo kaivaus 1947 Jorma Leppäaho kaivaus 1948 Helmer Salmo kaivaus 1948 Aarni Erä-Esko inventointi 1949 Jukka Luoto kaivaus 1972 Anna-Liisa Hirviluoto tarkastus 1972 Anne Vikkula kartoitus 1982 Matti Bergström kaivaus 1984 Helena Ojala kartoitus 1985 Matti Bergström kaivaus 1986 Helena Ojala inventointi 1986 Tuula Heikkurinen-Montell tarkastus 1993 Olli Soininen tarkastus 1996 Virva Lompola kartoitus 2000 Hanna-Maria Pellinen kartoitus 2002 Hanna-Maria Pellinen kartoitus 2003 Vadim Adel kartoitus 2004 Ulla Lähdesmäki koekaivaus 2004 Päivi Kankkunen koekaivaus 2005 Vadim Adel tarkastus 2007 Vadim Adel koekaivaus 2007 Vadim Adel kaivaus 2007 Aija Teinonen valvonta 2008 Hannu Poutiainen, Tapani Rostedt, Antti Bilund ja Timo Jussila inventointi 2011 Ulla Moilanen koekaivaus 2014 Ulla Moilanen kaivaus 2014 Kreetta Lesell tarkastus 2014 Jan-Erik Nyman valvonta 2015 Jan-Erik Nyman koekaivaus 2016</p>



Kartta 1. Valvonta-alueen sijainti. MK 1 : 100 000.

Johdanto

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy toteutti maakaapelointityöhön liittyvän arkeologisen valvonnan 31.5., 1.6. ja 12.12.2017 Sastamalan Tyrvään Kaukolan alueella. Työstä vastasi arkeologi FM Kalle Luoto. Valvonnan tarkoituksena on havaita ja dokumentoida maakaapeloinnin kaivutyön aikana mahdollisesti esiin tulevat arkeologisesti mielenkiintoiset kulttuurikerrokset ja rakenteet. Valvontatyön aikana ei havaittu merkkejä arkeologisesti kiinnostavista jäänteistä.



- arkeologisessa valvonnassa kaivettava linjaosuus
- tarkkuusinventoinnissa tutkittava kaapelilinja

Kartta 2. Arkeologisessa valvonnassa kaivetut alueet (vihreällä). Ei mittakaavassa.

Alkuperäinen kartta: Pirkanmaan maakuntamuseo, lausunto & Pirkan suunnittelu Oy

Taustaa

Kulttuuriympäristöpalvelut Heiskanen & Luoto Oy suoritti 31.5., 1.6. ja 12.12.2017 kaapelointityöhön arkeologisen valvonnan Sastamalan Tyrvään Hartolankosken länsirannalla. Työ suoritettiin Pirkanmaan maakuntamuseon lausunnon (DIAR: 437/2016) perusteella, jossa todettiin alueen arkeologisen valvonnan tarve. Työn tilasi Jiri Tähkänen Sallilan sähköasennus Oy:stä.

Hartolankosken molemmin puolin sijaitsee Kaukolan kalmisto (muinaisjäännösrekisteritunnus 912010016) sekä länsirannan tuntumassa Hartolankoksen kivikautinen asuinpaikka (1000004275). Alueen aikaisempaa maankäyttöä ja tutkimushistoriaa on tarkasteltu tarkemmin 15.5.2017 valmistuneessa tutkimusraportissa "Sastamala, tarkkuusinventointi Tyrvää-Kiikoinen kaapelointialueella Kaukolassa" (Luoto, Kalle 2017).

Maastotyö

Valvonta toteutettiin niin, että alueelle asennettiin koneellisesti kaapeli tai sähköpylväs, mihin liittyvää kaivutyötä arkeologi valvoi. Työn aluksi valvottavaksi määrätty alue käytiin läpi maastossa ja tarkastettiin silmämääräisesti. Valvottavaksi määrätyn alueen kaivutyö eteni arkeologin valvonnassa aina siihen saakka, kunnes alueen luonnollinen pohjamaa oli saavutettu eli noin 0,5 –1 m syvyyteen.

Valvottava linjasta sijoittui Kaukolan Hohkon talon koillispuolelle asuitujen kohoimien väliseen notkelmaan ja Saukon talon lounaispuoliselle saviselle pellolle. Havaintojen perusteella kaivutyön toteutusta tarvittaessa tarkennettiin, lähinnä käsin kaivaen lastalla tai lapiolla. Havaitut ilmiöt valokuvattiin digitaalikameralla sekä tehtiin kirjallisia muistiinpanoja.



Kuva 1. kaivinkone kaivaa linjausta talojen väliseen umpeenkasvaneeseen notkelmaan.



Kuva 2. Saukon talon eteläpuolelle oli aiemmin kaivettu viemärikaivantoja ja maakerrokset olivat pellolla talon kohdalla sekoittuneita.



Kuva 3. Saukon ja Hohkon talojen välinen notkelma oli huomattavan kivinen.



Kuva 4. Saukon talon kaakkoispuolelle pystytettiin uusi pylväs. Paikalla olleet maakerrokset olivat sekoittuneita.

Tulokset

Maakuntamuseon lausunnon perusteella arkeologisessa valvonnassa 31.5., 1.6. ja 12.12.2017. Kaivaminen toteutettiin siten, että tien eteläpuolelle ojan laitaan kaivettiin koneellisesti arkeologin valvonnassa kaapelinasentamista varten vajaan metrin syvyinen ura. Kaivettu maa oli pinnasta peltomultaa ja syvemmältä savea. Kaivutyön jälkeen ojaan asennettiin kaapeli ja kaivanto peitettiin. Erityisesti maakerrokset Saukon talon eteläpuolisella pellolla olivat sekoittuneet. Hohkon talon kaakkoispuolella pylvään pystytyspaikalla maa oli savinen. kaivuukohtaan eteläpuolella oli kivikasa, johon kuuluvat kivet ulottuivat kaivuusyvyteen, lähes 2 metrin syvyteen. Kivikko oli ilmeisesti ainakin osittain luontainen, sen päälle oli todennäköisesti kasattu hieman kiviä pellonraivauksen yhteydessä. Arkeologisessa valvonnassa ei havaittu merkkejä kiinteästä muinaisjäännöksestä.

Tampereella 18.12.2017

arkeologi (FM) Kalle Luoto

Liite 1: Muinaisjäännöskuvaus**Sastamala Kaukola (912010016)**

Nimi	Kaukola
Kunta:	Sastamala
Laji:	kiinteä muinaisjäännös
Ajoitus:	rautakautinen
Muinaisj.tyyppi:	hautapaikat, hautaröykkiöt
Koordinaatit (ETRS-TM35FIN)	
N	6806854
E	277798
Z/m.mpy	60 – 65 m mpy
Koord.selite	keskikoordinaatti

Kaukolan muinaisjäännösalue sijaitsee Kokemäenjoen Hartolankosken ja Liekoveden rannoilla. Röykkiöt ovat joko jokeen tai järveen viettävillä rannoilla. Joen pohjoispuolella, Kaukolan kylässä röykkiöitä on 800 m pitkällä ja 400 m leveällä alueella, Kaukolan vanhasta koulusta Hartolankoskelle. Joen eteläpuolella Tyrväänkylässä röykkiöitä on 600 m pitkällä ja 650 m leveällä matkalla, Hiidenmäeltä Pukin talon takaisille rinteille. Röykkiöt sijaitsevat ryhmittäin. Kylien vanhat talot sijaitsevat röykkiöiden keskellä. Röykkiötä on kaikkiaan yhteensä liki 400. Ne muodostavat Kokemäenjoen vesistöalueen laajimman rautakautisen kalmiston. Vanhimmat röykkiöt ajoittuvat nuoremmalle roomalaisajalle ja nuorimmat löydöt Tyrväänkylässä ovat viikinkiajalta ja Kaukolassa 1000-luvulta. Liekosaaren (erillinen muinaisjäännös) tutkitut röykkiöt ovat kansainvaellusaikaa. Röykkiöitä on tutkittu yli viisikymmentä, ja ne on rakennettu maasta ja kivistä tai lähes yksinomaan kivistä.

Röykkiöistä vain osa voidaan ajoittaa löytöjen perusteella. Kaukolassa vanhin hauta on ns. kuningatarhauta nuoremmalta roomalaisajalta. Siitä on viisi solkea, kaksi kaularengasta, spiraalisormus, veitsi, luukampa ja tuluskivi. Nuorimmat haudat ovat viikinki- ja ristiretkiajan hautoja. Haudat muodostavat Myllyvainion, Juvelan, Ala-Knaapin ja Kaukolan vanhan koulun ryhmittymät, jotka merkinnevät neljää samanaikaista taloa.

Tyrväänkylän vanhimmat haudat ovat nuoremmalta roomalaisajalta. Kansainvaellusaikaan ajoittuvia hautoja on Hiidenmäen alueelta ja merovingiajan hautauksia Hiidenmäestä ja voimalaitoksen alueen röykkiöistä. Hautaröykkiöiden ryhmittymien perusteella Tyrväänkylässä olisi ollut rautakaudella kolme, neljä taloa.

Kalmisto löydettiin 1900-luvun alkupuolella, ja paikalla on suoritettu useita tutkimuksia, erityisesti vuosina 1946 - 1948 voimalaitoksen alueella. Pirkanmaan maakuntamuseo on suorittanut tutkimuksia vuosina 2000, 2002 - 2005, 2007, 2008 ja 2014. Kesällä 2007 tehtiin alueen vesijohtohankeen yhteydessä havaintoja kiinteistä muinaisjäännöksistä 14 kohteessa. Ne kaikki sijaitsivat Tyrväänkylän vanhalla tonttimaalla. Esihistoriallinen kiinteä muinaisjäännös, rautakautinen polttohauta löydettiin Pakilantien risteyksen alta. Muuta havainnot olivat keskiajalta historialliselle ajalle, niidenkin joukossa myös jonkin verran esihistoriallisia löytöjä. Vuoden 2015 koekaivauksessa ja valvonnassa ei havaittu mitään muinaisjäännöseen viittaavaa. Vuoden 2016 koekaivausalueella on suhteellisen selkeitä viitteitä rautakautisesta toiminnasta, joka viittaa lähinnä asuinpaikkaan.